



Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

Факултет по славянски филологии

Специалност: (код и наименование) Български език и литература и история

СЛ	И	Ф	0	5	0	1	2	5
----	---	---	---	---	---	---	---	---

Магистърска програма: (код и наименование)

--	--	--	--	--	--	--	--	--

.....

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	1	2
---	---	---	---

(код и наименование) **Общо езикознание**

Преподавател: доц. д-р Екатерина Търпоманова, доц. д-р Албена Мирчева, доц. д-р Биляна Михайлова, доц. д-р Дарина Младенова, доц. д-р Мая Александрова

Асистент: доц. д-р Екатерина Търпоманова, доц. д-р Албена Мирчева, доц. д-р Мая Александрова, доц. д-р Дарина Младенова, доц. д-р Биляна Михайлова, ас. Борислав Петров

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	15
	Практически упражнения (хоспитиране)	
Обща аудиторна заетост		45
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	35
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	100

Обща извънаудиторна заетост		135
ОБЩА ЗАЕТОСТ		
Кредити аудиторна заетост		1,5
Кредити извънаудиторна заетост		4,5
ОБЩО ЕКСТ		6

№	Формиране на оценката по дисциплината¹	% от оценката
1.	Участие в тематични дискусии в часовете	10 %
2.	Писмен изпит	45 %
3.	Устен изпит	45 %
Анотация на учебната дисциплина:		
Учебната дисциплина „Увод в общото езикознание“ полага езиковедската основа в подготовката на бъдещите филолози, върху която градят по-нататък следващите лингвистични дисциплини, включени в учебния план. Студентите се запознават със същността на езика и различните подходи при неговото изследване; фонетиката и фонологията; лексикологията (и лексикографията, етимологията, ономастиката и фразеологията); морфологията и синтаксиса; с основните процеси в развоя и функционирането на езика, които довеждат до изграждането на книжовен език и до териториалната и социалната диференциация на езика; с езиковите контакти, езиковото изменение и класификацията на езиците. Основна цел на курса „Увод в общото езикознание“ е студентите да усвоят терминологията и да могат практически да я използват при конкретни задачи за лингвистичен анализ.		

Предварителни изисквания:
Езикова грамотност по български език, познаване на основните граматични понятия, изучавани в началното и средното училище.

Очаквани резултати:

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

- Придобиване на началната лингвистична подготовка, необходима за успешното справяне със следващите лингвистични дисциплини, изучавани в рамките на учебния план.
- Овладяване на предвидената в рамките на курса основна лингвистична терминология.
- Умение за някои видове лингвистичен анализ (напр. фонологичен, морфемен).

Учебно съдържание

№	Тема (лекции)	Хорариум
1.	Предмет и задачи на езикознанието. Деление на езикознанието.	2 ч.
2.	История на езикознанието.	2 ч.
3.	Език и реч и тяхното взаимоотношение.	1 ч.
4.	Език и мислене и тяхното взаимоотношение.	1 ч.
5.	Семиотика. Знак, видове знаци, знакови системи. Езикова семиотика. Същност и свойства на езиковия знак.	4 ч.
6.	Езикът като система и структура. Равнища на езиковата система (структура).	1 ч.
7.	Синхрония и диахрония. Синтагматика и парадигматика.	1 ч.
8.	Фонетика – говорен апарат. Класификация на звуковете.	1 ч.
9.	Фонология. Теория на фонемата.	2 ч.
10.	Лексикология. Обща теория на думата.	2 ч.
11.	Морфология. Теория на морфемата. Основа на думата.	2 ч.
12.	Части на речта.	1 ч.
13.	Начини на граматическо изразяване.	2 ч.
14.	Именни граматични категории. Глаголни граматични категории.	2 ч.
15.	Синтаксис. Основни форми на синтактична връзка. Словосъчетание и изречение.	2 ч.
16.	Език и писменост.	2 ч.
17.	Класификация на езиците. Сравнително-исторически метод. Генеалогична класификация на езиците. Типологична класификация на езиците.	2 ч.

№	Тема (упражнения)	Хорариум
1.	Генеалогична класификация на езиците.	2 ч.
2.	Фонетика – артикулация и акустика. Глайд и дифтонг. Класификация на гласните. Класификация на съгласните.	2 ч.
3.	Фонетични промени – комбинаторни и позиционни.	3 ч.
4.	Фонология. Понятията фонема, фонемна опозиция, диференциални признаци.	1 ч.
5.	Морфемен анализ.	2 ч.
6.	Части на речта. Морфологичен анализ. Граматически категории.	2 ч.
7.	Начини на граматическо изразяване.	1 ч.
8.	Синтаксис.	2 ч.

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Предмет и задачи на езикознанието. Деление на езикознанието: а) Общо и частно езикознание; б) Теоретично и приложно езикознание; в) Интралингвистика; г) Екстралингвистика; д) Описателно, историческо и сравнително езикознание. Съпоставително езикознание.
2	История на езикознанието. Езикознанието в древността, през Средновековието и Възраждането. Съвременни направления и школи.
3	Език и мислене и тяхното взаимоотношение. а) Видове мислене. б) Външна и вътрешна реч.
4	Език и реч и тяхното взаимоотношение.
5	Семиотика. Знак, видове знаци, знакови системи.
6	Знаков характер на езика. Езикова семиотика. Същност и свойства на езиковия знак. Езикът като специфична знакова система.
7	Езикът като система и структура. Равнища на езиковата система.
8	Синхрония и диахрония.
9	Синтагматика и парадигматика.
10	– Предмет, задачи и деление на фонетиката. – Артикулаторна фонетика (звукофизиология). Говорни органи. Учленяване на звука: респирация, фонация, артикулация. – Акустична фонетика. Звук, видове звукове – тон и шум. Трайност на звука (квантитет). – Гласни и съгласни – обща характеристика.
11	– Класификация на гласните: артикулационна – по редове, по издигане на езика, по участие на устните, по дейност на мекото небце; акустична – по височина на тона, по трайност (квантитет). – Полугласна (глайд), дифтонг, трифтонг.
12	– Класификация на съгласните: артикулационна – по вид на пречката, по деен учленителен орган, по място на образуване, по участие на носната кухина; акустична – по съотношението между шум и тон, по слухово възприемане, по окраска и възможност за удължаване. Видове допълнителна артикулация: аспирация, лабиализация, палатализация, веларизация.
13	Фонетични промени: асимилация, вокална хармония, преглас, дисимилация, акомодация, палатализация, лабиализация, сандхи, хаплоглогия, контракция; редуция, метатеза, протеза, епентеза, елизия, десоноризация.
14	Спонтанни промени. Звукови закони и звукови съответствия. Морфофонетични промени (промени по аналогия)
15	Фонология. Теория за фонемата. а) Фонема, алофони. Фонемика. б) Функции на фонемата.

	в) Признаци на фонемата и на нейните варианти: диференциални и недиференциални; релевантни и нерелевантни; интегрални. г) Позиции на фонемата – силна и слаба. Видове варианти на фонемата: комбинаторни, позиционни; задължителни, факултативни; индивидуални, стилистични. д) Фонемна опозиция. Корелативни и некорелативни опозиции.
16	Лексикология. Обща теория на думата. – Думата като знак. Номинативна функция на думата. – Проблеми при определението на думата. – Значение на думата – граматическо, лексикално. – Аспекти на лексикалното значение на думата: сигнификативен, денотативен, конотативен. – Вътрешна форма на думата (мотивираност на думата). – Лексема, алолекси (словоформа / лексико-семантичен вариант).
17	Класификация на думите като части на речта. Критерии за разграничаване на частите на речта. Пълнозначни думи, служебни думи, междуметия.
18	Морфология. Теория за морфемата. а) Морфема, аломорфи. Морфемика. Отношение между дума и морфема. Понятието морфонема. б) Видове морфемии: от смислово-функционално гледище (корен и афикс), сегментни морфемии и нулеви морфемии, свободни морфемии и морфемии от свързан тип. в) Релационно и деривационно значение на афиксите. Еднозначност и многозначност, еднотипност и разнотипност на афиксите. г) Видове афикси: – по място спрямо корена – префикс, постфикс (суфикс и флексия), инфикс, интерфикс, циркумфикс, трансфикс; – по функция – словообразуващи, формообразуващи (словоизменителни), основообразуващи, свързващи; – по продуктивност – продуктивни, непродуктивни.
19	Начини на граматическо изразяване: афиксация; вътрешна флексия, преглас и отглас; редупликация; словоред; композиция; суплетивизъм; ударение и интонация; служебни думи. Аналитични и синтетични езици.
20	Грамема. Граматични категории. Именни граматични категории: падеж, степенуване, определеност / неопределеност. Глаголни граматични категории: лице, вид, време, наклонение, евиденциалност, залог.
21	Синтаксис: а) Синтактични единици на речта и на езика: изречение, словосъчетание. б) Основни форми на синтактична връзка: съчинителна (паратаксис), подчинителна (хипотаксис). Видове подчинителна връзка: управление, съгласуване, прилагане. в) Словосъчетанието като синтактична единица. Видове словосъчетания. г) Изречението като синтактична единица. Изречение и съждение. Признаци на изречението. Синтактични типове на изречението. Актуално членение на изречението.
22	Език и писменост. Възникване и развитие на писмените системи -

	пиктография, идеография; сричково писмо (силабография), консонантно писмо, азбучно писмо. Правопис. Фонетична транскрипция.
23	Класификация на езиците. а) Морфологична класификация на езиците: коренни езици, аглутиниращи езици, флективни езици, полисинтетични (инкорпориращи) езици. Променливост на морфологическия тип. Лингвистична типология. Аналитични и синтетични езици. б) Сравнително-исторически метод. Генеалогична класификация на езиците. Понятията езиково семейство, езикова група, подгрупа. Праезик и прародина. в) Индоевропейски езици. г) Други езикови семейства: семито-хамитски езици; тюркски езици; китайско-тибетски езици и др.

Библиография

Основна:

- Алмалех, Мони, Живко Бояджиев, Моско Москов. *Увод в езикознанието: Помагало за студенти филолози*. София: КК „Труд“, 2000.
- Бояджиев, Живко. *Увод в общото езикознание*. София: Парадигма, 2007⁵.
- Георгиев, Владимир, Дуриданов, Ив. *Езикознание*. София, 1978⁴.
- Добрева, Елка. *Увод в общото езикознание*. Шумен: Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2004.
- Лингвистический энциклопедический словарь*. Гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва: Советская энциклопедия, 1990.
- Москов, Моско. *Език и езикознание*. Ч. 1. Онтолингвистика. София: Сиела, 2000.
- Москов, Моско, Бояджиев, Ж. *Увод в езикознанието*. София: Наука и изкуство, 1977.
- Реформатский, Александр А. *Введение в языковедение*. Москва, 2004⁵.
- Fromkin, Victoria, Robert Rodman, Nina Hyams. *An Introduction to Language*. 2010⁹.
- Glossary of linguistic terms:
<http://www.sil.org/linguistics/GlossaryOfLinguisticTerms/>
- O’Grady, William, Archibald, J. *Contemporary Linguistic Analysis. An Introduction*. Toronto: Pearson Canada, 2012. Study Guide. Prepared by Teresa Merrells and Anna L. Moro. Toronto: Pearson Canada, 2012.
- Lyons, John. *Introduction to Theoretical Linguistics*. Cambridge, 1974⁶.

Допълнителна:

Подбрана тематична библиография по „Увод в общото езикознание“ вж. в:
Бояджиев, Ж. Увод в общото езикознание. София, 2007, 335–364.

- Зенков, Геннадий С., Сапожникова, И. А. *Введение в языкознание*. Бишкек, 1998.
- Илиева, Лилия. *Увод в езикознанието*. Благоевград, 2001.
- Кобозева, Ирина М. *Лингвистическая семантика*. Москва: Эдиториал УРСС, 2000.
- Косериу, Еухенио. *Лекции по общо езикознание*. София: Наука и изкуство, 1990.
- Кръпова, Илияна. *Лекции по езикознание*. Пловдив: Сема 2001, 2000.
- Манголд, Макс. *Увод в езикознанието с оглед и на българския език*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1988.
- Маслов, Юрий. *Введение в языкознание*. Москва: Высшая школа, 1987.
- Общее языкознание: *Формы существования, функции, история языка*. Отв. ред. Б. А. Серебренников. Москва: Наука, 1970.
- Петков, Славчо. *Основи на езикознанието*. Благоевград, 1978.
- Петрова, Анастасия. *Лингвистичен компас*. Велико Търново: Издателство „Астарта“, 2007.
- Фатер, Хайнц. *Увод в езикознанието*. София: Труд, 2002.
- Aitchison, Jean. *Language change. Progress or decay?* Cambridge University Press, 2001³.
- Aronoff, Mark, Janie Rees-Miller (editors). *The Handbook of Linguistics*. 2002.
- Collinge, Neville E (ed.). *An Encyclopedia of Language*. London: Routledge, 1990.
- Crystal, David. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Malden, Mass.: Blackwell. 2011.
- Finegan, Edward, Paul R. Frommer. *Looking at Languages: A Workbook in Elementary Linguistics*. Stamford: Cengage Learning. 2015.
- Malmkjær, Kirsten. *The Routledge Linguistic Encyclopedia*. London: Routledge. 2010.

Дата: 23.04.2025

Съставили: доц. д-р Екатерина Търпоманова, доц. д-р Албена Мирчева, доц. д-р Мая Александрова, доц. д-р Биляна Михайлова, доц. д-р Дарина Младенова

Учебната програма е приета с протокол № 7 на ФС на ФСлФ от 8.07.2025 г.